ΒαθμίδαΕκπαίδευσης	Δ/θμια
ΓνωστικόΑντικείμενο	Νεοελληνική Λογοτεχνία
ΙσχύονΠΣ / Τάξη	Β΄ Γυμνάσιου
ΙσχύονΠΣ / Κεφάλαιο / Παράγραφος	Άξονας γνωστικού περιεχομένου: Η αποδημία, Ο καημός της Ξενιτιάς, Ο Ελληνισμός έξω από τα σύνορα, Τα μικρασιατικά, ΟιΠρόσφυγες
ΝέοΠΣ / Τάξη	Β΄*Γυμνασίου*
ΝέοΠΣ / ΘεματικόΠεδίο / ΘεματικήΕνότητα	Άξονας Α΄: Οικουμενικές αξίες, κοινωνικά προβλήματα Συστάδες: Ξενιτιά και προσφυγιά | Προσφυγιά και μετανάστευση | Ανάμεσα σε δύο πατρίδες: ξενιτιά, μετανάστευση, προσφυγιά
Διάρκεια	Δεν προσδιορίζεται. Εξαρτάται από το πλαίσιο και τη συγκεκριμένη, κάθε φορά, στόχευση του εκπαιδευτικού

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα (ΠΜΑ)
Νέου Προγράμματος Σπουδών (ΝΠΣ)

- Να αποκτήσουν σταδιακά συνείδηση ενεργού και δημοκρατικού πολίτη, που υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και αγωνίζεται για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Να αισθανθούν τη χαρά της βιωματικής συμμετοχής και της εκφραστικής-δημιουργικής γραφής.
- Να καταστούν δημιουργικοί και κριτικοί αναγνώστες ζητημάτων και συμπεριφορών που θίγει το κείμενο.
- Να υιοθετούν τρόπους και τεχνικές άλλων μορφών τέχνης (ζωγραφική, μουσική, θέατρο, κινηματογράφος, φωτογραφία, άλλα ψηφιακά και εικονικά περιβάλλοντα) για να προσεγγίζουν πολύπλευρα τα λογοτεχνικά κείμενα.

Προτάσεις – Δραστηριότητες του εμπλουτισμένου ΝΠΣ & του Οδηγού Εκπαιδευτικού (https://www.iep.edu.gr/nea-programmata-spoudon/)

Ενδεικτική επιλογή κειμένων(απόόλα τα προτεινόμενα εγχειρίδια):
Η επιλογή των κειμένων έχει γίνει με δύο διαφορετικά σκεπτικά:
Σκεπτικό 1:Επιλέγω από τα 3 προτεινόμενα βιβλία 3 κείμενα με κοινό θεματικό περιεχόμενο τη Μικρασιατική Καταστροφή:

- Ε. Μοδινού,«Σμύρνη» (βλ. *Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου: Απ' το ανοιχτό παράθυρο*,σ. 65).
- Soloúp, «Αϊβαλί» (γκράφικνόβελ,αποσπάσματα)(βλ. *Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου-Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας,* σσ. 67-70).
- Η. Βενέζης, «Γαλήνη» (βλ. *Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων,* σσ. 71-73).

<u>Ενδεικτικές δραστηριότητες οι οποίες προτείνονται από τα εγχειρίδια με κοινό θεματικό άξονα τη Μικρασιατική Καταστροφή (μία από κάθε εγχειρίδιο)</u>

1. Πώς περιγράφει το ποιητικό υποκείμενο τη βίαιη μετακίνηση από τις προγονικές πατρίδες με την καταστροφή της Σμύρνης το 1922; Αφού συμπληρώσετε το ακόλουθο σχήμα με λέξεις του ποιήματος που φανερώνουν δραματικότητα, να συζητήσετε για τη σημασία της επιλογής τους. Συμπληρώστε στη συνέχεια το σχήμα με τις λέξεις που εσείς θα επιλέγατε για να αντικαταστήσετε αυτές του ποιήματος (βλ. *Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου: Απ' το ανοιχτό παράθυρο*, δραστηριότητα 3, σ. 67).
2. Ποια είναι η αφηγήτρια και ποιος είναι ο ρόλος της στην ιστορία; Σχολίασε την επιλογή της αφηγήτριας «φορώντας τα γυαλιά του συγγραφέα».

β) Παρατήρησε την εικονογράφηση: Χρησιμοποιούνται δύο ειδών «μπαλόνια», το κυκλικό και το τετράγωνο. Διάκρινε τη διαφορετική τους λειτουργία.
γ) Μετασχημάτισε μία σκηνή, για να την παρουσιάσεις στο θέατρο του σχολείου σου (βλ. *Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου-Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας*, δραστηριότητα 2, σ. 70).

3. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η μία θα πάρει τη θέση των προσφύγων και η άλλη των βοσκών. Με διάλογο και επιχειρήματα να υποστηρίξετε τις θέσεις σας, προσπαθώντας να λύσετε το θέμα της διένεξης που θίγεται στο απόσπασμα (λόγοι επιχειρημάτων, διττοί λόγοι) (ΠΜΑ Δημιουργικοί Αναγνώστες)(βλ. *Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων,* δραστηριότητα 3, σ. 73).

Ενδεικτικές δραστηριότητες που προτείνονται από τις συντάκτριες του παρόντος

1. Οι μαθητές/-τριες σχεδιάζουν ένα χάρτινο εισιτήριο πλοίου. Στην πίσω πλευρά, ένας Μικρασιάτης πρόσφυγας του 1922 γράφει ένα σύντομο μήνυμα αλληλεγγύης σε έναν σημερινό πρόσφυγα (π.χ. από τη Συρία ή την Ουκρανία) που φτάνει στην ίδια ελληνική ακτή.
2. Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν μια αφίσα ή μια παρουσίαση με φωτογραφίες και πληροφορίες που θα συλλέξουν από το διαδίκτυο για το Αϊβαλί, αναβιώνοντας την εποχή που η πόλη μεσουρανούσε πριν από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Μπορούν να επενδύσουν μουσικά την παρουσίαση με γνωστά τραγούδια που αναφέρονται στο Αϊβαλί (π.χ., *Χίλια Μύρια Κύματα*, *Δύο παλικάρια απ' το Αϊβαλί*, *Είδα το Αϊβαλί*, κ.λπ.).
3. Το μυθιστόρημα *Γαλήνη* εκδόθηκε το 1939 και θεωρείται ένα από τα πιο πολυδιαβασμένα έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Με αφορμή το απόσπασμα του βιβλίου, οι μαθητές/-τριες δίνουν τη δική τους εκδοχή για το τέλος της διένεξης ανάμεσα στους βοσκούς και στους πρόσφυγες. Στη συνέχεια, μελετούν το αυθεντικό κλείσιμο της σκηνής από το μυθιστόρημα του Ηλία Βενέζη και συγκρίνουν τη δική τους κατάληξη με αυτή του συγγραφέα, σχολιάζοντας ποια από τις δύο είναι πιο ρεαλιστική, με βάση τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες του 1922.

<u>ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΧΗ: Επιλογή κειμένων από το φάσμα Ξενιτιά, Προσφυγιά, Άσυλο</u>

Ενδεικτική επιλογή κειμένων (από όλα τα προτεινόμενα εγχειρίδια):

- Ν. Στελλάκης: «Είμαι πρόσφυγας από την Κερύνεια»(βλ. *Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου: Απ' το ανοιχτό παράθυρο*, σσ. 63-65).
- Π. Χριστοδούλου: Ο Ναβίντ δεν ήρθε για διακοπές (αποσπάσματα) (βλ. *Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου-Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας*, σσ.71-73).
- Δημοτικά τραγούδια της Ξενιτιάς(βλ. *Ανθολόγιο λογοτεχνικών* κειμένων, σσ.68-69).

<u>Προτεινόμενες δραστηριότητες επιλεγμένες από τα εγχειρίδια με θεματικό άξονα Ξενιτιά-Προσφυγιά-Άσυλο (μία από κάθε εγχειρίδιο)</u>

1. Στη φωτογραφία που ακολουθεί εικονίζεται το άγαλμα του διάσημου γλύπτη BrunoCatalano με τίτλο *Benoit,* που αποτελεί μέρος μιας σειράς γλυπτών που ονομάζονται *Travellers ή LesVoyageurs* (*Ταξιδιώτες*), τα οποία εκτίθενται σε συλλογές σε όλο τον κόσμο. Ποια εντύπωση σας προξενεί το άγαλμα; Φανταστείτε την περιπέτεια του εικονιζόμενου προσώπου και αφηγηθείτε την σε ένα κείμενο 150 λέξεων (βλ. *Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου: Απ' το ανοιχτό παράθυρο*,δραστηριότητα 5, σ.69).

2. ΑναζητήστεκαιπαρατηρήστετονπίνακατουNormanRockwell: *GoldenRule 1961* [NORMANROCKWELLGOLDENRULEUNITEDNATIONSGIFTS]. Προσέξτε την έκφραση «DoUntoOthersasYouWouldHaveThemDoUntoYou (= Να συμπεριφέρεσαι στους άλλους όπως θα ήθελες να συμπεριφέρονται σε εσένα)». Τι σημαίνει η εφαρμογή της

συγκεκριμένης ρήσης για τη συμπεριφορά μας ως ατόμων και ως κοινωνίας απέναντι σε ανθρώπους από άλλους τόπους που μεταναστεύουν εκούσια ή ακούσια στον τόπο μας;(βλ. *Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου-Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας*, δραστηριότητα 3, σ. 62).

3. Αφού λάβετε υπόψη τους ακόλουθους στίχους από το ποίημα «Μετανάστης» του Χριστόφορου Λιοντάκη, να συζητήσετε το σύγχρονο φαινόμενο της μετανάστευσης στη χώρα μας από χώρες της Ασίας και της Αφρικής (βλ. *Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων*, δραστηριότητα 3, σ. 77).

Δίχως γλώσσα, μόνο με τα χέρια και τα μάτια
στο άσυλο του πλήθους το πρόσωπό του ανθεί.
Στην πλαστική σακούλα ένα λευκό μπλουζάκι
λερωμένο, τα αθλητικά πλυμένα
και περπατά με της φιλανθρωπίας τα παλιομοδίτικα.
Κάτι χαρτιά μάλλον σε τίποτα δε χρησιμεύουν.
Με ένα κομμάτι πίτα κερασμένη, χαμογελά

Ενδεικτικές δραστηριότητες που προτείνονται από τις συντάκτριες του παρόντος

1) <u>Το Παζλ των Αναμνήσεων</u>: Το ανθολογημένο απόσπασμα από το βιβλίο του Νεκτάριου Στελλάκη «Είμαι πρόσφυγας από την Κερύνεια» ξεκινά με τις εξής φράσεις: «Με δυσκολία θυμάται τι ακολούθησε. Αποσπασματικά μόνο τής περνούν εικόνες απανωτές, που χρόνια τώρα, όσο κι αν προσπαθεί, δυσκολεύεται να τις βάλει σε μια σειρά. Σαν να χύθηκε ένα πάζλ στο δάπεδο». Με έναυσμα το απόσπασμα αυτό, οι μαθητές/-τριες ζωγραφίζουν ή δημιουργούν ένα κολάζ με τις «σκόρπιες εικόνες» της Ιόλης (ένα καλό φόρεμα, ένα ποδήλατο, ένα ημερολόγιο, μπαλκονόπορτες που κλείνουν, ελιόπιτες κ.λπ.). Στη συνέχεια, συνθέτουν στον πίνακα της τάξης «Το παζλ της μνήμης της Κερύνειας» και γράφουν ένα κείμενο βασισμένο στις εικόνες που επέλεξαν, το οποίο αντικατοπτρίζει τον χαρακτήρα και τα βιώματα της ηρωίδας.

1. Η Ανακριτική Καρέκλα του Παππού ή του Ναβίντ» (Κριτική Ανάγνωση): Ένας/μία μαθητής/-τρια κάθεται σε μια καρέκλα στο κέντρο της τάξης και υποδύεται τον παππού του κειμένου ή τον Ναβίντ. Οι υπόλοιποι μαθητές/-τριες γίνονται «δημοσιογράφοι» και του κάνουν απλές ερωτήσεις, αντλώντας στοιχεία από όλο το κείμενο και τον επίλογο. Ενδεικτικές ερωτήσεις προς τον παππού: «Παππού, γιατί λες ότι οι Έλληνες δεν φεύγουν για πλάκα;», «Εσύ, παππού, έζησες κάποιον δικό σου άνθρωπο να φεύγει ξένος σε άλλη χώρα;», «Τι πρέπει να κάνουμε εμείς σήμερα στο σχολείο για να δείξουμε ότι καταλαβαίνουμε τους ξένους;». Αναφορικά με τον Ναβίντ, οι ερωτήσεις θα μπορούσαν να είναι: «Ναβίντ, ο φίλος σου στην έκθεση έγραψε ότι στη διάλεξη έμεινες με το στόμα κλειστό. Τι σκεφτόσουν εκείνη την ώρα που οι μεγάλοι μιλούσαν για τους πρόσφυγες;», «Είπες ότι δεν θέλεις να σε λυπούνται. Τι είναι αυτό που πραγματικά θέλεις από τους συμμαθητές και τους δασκάλους σου στο σχολείο;», «Πώς ένιωσες όταν άκουσες ότι στο σχολείο ήρθαν δικηγόροι και κοινωνικοί λειτουργοί για να υπερασπιστούν ανθρώπους σαν εσένα;». Στο τέλος, οι απαντήσεις συγκεντρώνονται και δημοσιεύονται στην εφημερίδα του σχολείου.

   3) Τα δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς που ανθολογούνται στο σχολικό εγχειρίδιο είναι γεμάτα με λέξεις που εκφράζουν τον πόνο του αποχωρισμού και τη θλίψη. Φανταστείτε, όμως, ότι ο ξενιτεμένος ήρωας επιστρέφει επιτέλους στην πατρίδα του και το λυπημένο τραγούδι μεταμορφώνεται σε γιορτή.

   Α) Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν στα δημοτικά τραγούδια τις λέξεις ή τις φράσεις που δηλώνουν λύπη, φθορά ή απαισιοδοξία και τις αντικαθιστούν με δικές

τουςχαρούμενες και αισιόδοξες λέξεις, ώστε να αλλάξει το νόημά τους.
Β)Αφού ξαναδιαβάσουν τα αρχικά και τελικά, καταγράφουν σε μία παράγραφο ποια συναισθήματα τους προκαλεί η αρχική και η τελική μορφή των τραγουδιών.

Διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί πόροι από το πολλαπλό βιβλίο (ΨΜΑ, δραστηριότητες, κ.ά.):

Προτεινόμενοι εκπαιδευτικοί πόροι επιλεγμένοι από τα εγχειρίδια με κοινό θεματικό άξονα τη Μικρασιατική Καταστροφή (ένας από κάθε εγχειρίδιο)

1. https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/20262., Κράτησα τη ζωή μου ταξιδεύοντας, Σεφέρης (βλ. *Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου: Απ' το ανοιχτό παράθυρο*, σελ 55).
2. https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/35564.,
   Αναζήτησε το ΨΜΑ Προδρόμου «Συνταγή πολίτικη», για να διαβάσεις το αντίστοιχο διήγημα, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 31.12.21 στο ηλεκτρονικό περιοδικό *Φρέαρ*. Λαμβάνοντας υπόψη και τα κείμενα της παρούσας συστάδας να δημιουργήσεις μία γκράφικ μικροαφήγηση για τη συναισθηματική φόρτιση μιας οικογένειας μεταναστών ή προσφύγων (βλ. *Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου-Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας*, σ.74).
3. https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/9116
   Συνανάγνωση και σύγκριση κειμένων: α) Να μελετήσετε παράλληλα με το κείμενο του Ηλία Βενέζη και τα αποσπάσματα από το έργο *Οι Νεκροί Περιμένουν* της Διδώς Σωτηρίου.β) Να εντοπίσετε και να συζητήσετε στην τάξη κοινά και διαφορετικά στοιχεία των κειμένων. Μπορείτε να παρακολουθήσετε το ντοκιμαντέρ, που αναφέρεται στον Μικρασιάτη συγγραφέα, Ηλία Βενέζη, στο διαδίκτυο (Αρχείο ΕΡΤ). Επίσης, μπορείτε να δείτε το βίντεο για τη Διδώ Σωτηρίου (Αρχείο ΕΡΤ).(βλ. *Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων*, σ.73).

Προτεινόμενοι εκπαιδευτικοί πόροι επιλεγμένοι από τα εγχειρίδια με άξονα Ξενιτιά προσφυγιά άσυλο (ένας από κάθε εγχειρίδιο)

- https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/20266,
  Τι αφήνεις και τι παίρνεις: κρυπτόλεξο (βλ. *Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου: Απ' το ανοιχτό παράθυρο*, σ. 65).
- https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/35552
  Να ενώσεις τα ξεχωριστά κομμάτια του παζλ, για να δημιουργήσεις τον πίνακα του Αμερικανού ζωγράφου ElihuVedder (1888-1898) με τίτλο *Μια ματιά στην Κόλαση ή Φόβος* (Πηγή: artic.edu). Πώς αποδίδεται ο φόβος στα πρόσωπα που απεικονίζονται; Θα μπορούσαν να είναι τα συγκεκριμένα πρόσωπα πρόσφυγες;(βλ. *Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου-Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας*,σ. 62).
- https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/9120
  Αποσαφήνιση όρων: άσυλο πρόσφυγας, μετανάστης. (*Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων*, σ. 76)

Ανάθεση εργασίας

Α) Δημιουργική Γραφή: «Το Ημερολόγιο των τριών Διαδρομών»

Η δραστηριότητα αποτελεί επέκταση της μελέτης στο γλωσσάρι όρων, καλύπτοντας όλο το φάσμα της ανθρώπινης μετακίνησης: την επιλογή (Μετανάστης), την καταστροφή (Πρόσφυγας) και την αναμονή για δικαίωση (Αιτών Άσυλο).https://ebooksdl.cti.gr/view?item=20.500.14040/9120.

Ζητούμενο είναι η συγγραφή τριών σύντομων ημερολογιακών καταχωρίσεων (100-150 λέξεις η καθεμία) από την οπτική γωνία τριών διαφορετικών εφήβων, ηλικίας 14 ετών:

Ημερολόγιο 1: Ενός εφήβου που η οικογένειά του αποφάσισε να μεταναστεύσει στο εξωτερικό για ένα καλύτερο μέλλον (εθελοντική μετακίνηση, αποχαιρετισμοί, προετοιμασία).

Ημερολόγιο 2: Ενός εφήβου που αναγκάζεται να γίνει πρόσφυγας μέσα σε μία νύχτα λόγω ξαφνικής απειλής ή πολέμου (εξαναγκαστική φυγή, φόβος, αβεβαιότητα).

Ημερολόγιο 3: Η οπτική ενός έφηβου αιτούντος άσυλο που βρίσκεται σε μια ξένη χώρα και βιώνει το καθεστώς της νομικής αβεβαιότητας (αναμονή έγκρισης, γραφειοκρατία, στασιμότητα).

Β)Το «Διαβατήριο Νάνσεν: Μετά τον Α Παγκόσμιο πόλεμο εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τα σπίτια και τις πατρίδες τους. Μαζί έχασαν την ταυτότητα, την υπηκοότητα και τα επίσημα έγγραφά τους. Χωρίς αυτά, ήταν νομικά «αόρατοι»: δεν μπορούσαν να ταξιδέψουν, να εργαστούν νόμιμα ή να έχουν πρόσβαση σε νοσοκομεία. Ο Φρίντγιοφ Νάνσεν, ως Ύπατος Αρμοστής της Κοινωνίας των Εθνών, εφάρμοσε μια επαναστατική ιδέα: δημιούργησε το «Διαβατήριο Νάνσεν». Το έγγραφο αυτό αναγνωρίστηκε από περισσότερες από 50 χώρες, δίνοντας στους πρόσφυγες νομική υπόσταση, δικαιώματα και μια νέα ελπίδα για το μέλλον. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF_%CE%9D%CE%AC%CE%BD%CF%83%CE%B5%CE%BD
Με βάση τα παραπάνω, ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να υποθέσουν ότι είναι πρόσφυγες και έχουν χάσει τα νομιμοποιητικά τους έγγραφα. Δημιουργούν το δικό τους διαβατήριο, το οποίο αποτελείται από 4 σελίδες:

- **1η Σελίδα:** Σελίδα Ταυτοποίησης.
- **2η Σελίδα:** Ιδιαίτερα Χαρακτηριστικά (αγαπημένη ανάμνηση, μεγαλύτερο προτέρημα, ελάττωμα κ.λπ.).
- **3η Σελίδα:** Οι επιθυμητοί προορισμοί και τα όνειρα.
- **4η Σελίδα:** Το μήνυμα που τους εκφράζει.

Στη συνέχεια, πραγματοποιείται παρουσίαση των «διαβατηρίων» στην ολομέλεια της τάξης.

Γ)Οι Φωνές του '22»: Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου υπάρχουν αναρτημένες αυθεντικές μαρτυρίες και σπάνιες φωτογραφίες από τον ξεριζωμό των Μικρασιατών το 1922. Τα στοιχεία αυτά αξιοποιούνται από τους/τις μαθητές/-τριες για τη δημιουργία ενός ομαδικού επεισοδίου podcast. Η αποστολή των μαθητών/-τριών είναι να μελετήσουν το πρωτογενές υλικό, να επιλέξουν μια αληθινή μαρτυρία και να την ηχογραφήσουν. Η ανάγνωση γίνεται με το κατάλληλο θεατρικό ύφος και εκφραστικότητα, ώστε να ζωντανέψουν τα συναισθήματα των ανθρώπων της εποχής.Για να γίνει το ηχητικό αποτέλεσμα πιο υποβλητικό, προτείνεται η επένδυση της καταγραφής με μουσική υπόκρουση από παραδοσιακούς μικρασιάτικους σκοπούς ή ζωντανούς ήχους του περιβάλλοντος (όπως το σφύριγμα του βαποριού, η φασαρία του λιμανιού, ο παφλασμός των κυμάτων, κ.λπ). Τέλος, ζητείται η επιλογή μιας από τις φωτογραφίες της ιστοσελίδας, η οποία θα χρησιμοποιηθεί ως το επίσημο εξώφυλλο του podcast ή του βίντεο (σε περίπτωση δημιουργίας video-podcast).